

ÖZET: Eşi isteğe bağlı sigortalı olan veya Bağkur sigortalı olan memurlar ile eşi emekli olduktan sonra çalışmaya devam eden memurların aile birliği mazeretine bağlı yer değişikliğinin yapılıp yapılmayacağı ve aile birliği mazeretine bağlı yer değişikliğine ilişkin diğer hususlar hk. (28/06/2016-3953)

25/06/1983 tarihli ve 18088 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmeliğin (Genel Yönetmeliğin) "Aile Birliği Mazeretine Bağlı Yer Değişikliği" başlıklı 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan "Kamu personeli olmayan eşinin, talep edilen yerde başvuru tarihi itibarıyla son iki yıl içinde 360 gün sosyal güvenlik primi ödemek suretiyle kendi adına veya bir hizmet akdi ile işverene bağlı olarak çalışmış ve halen çalışıyor olması halinde bu durumda olan eşin bulunduğu yere," hükmünün uygulanmasına ilişkin;

1- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 50 nci maddesi gereğince eşi isteğe bağlı sigortalı olan Devlet memurlarının aile birliği mazeretine bağlı yer değişikliğinin yapılıp yapılmayacağı,

2- Genel Yönetmeliğin 14 üncü maddesinin (d) bendinde yer alan son iki yıl içerisindeki 360 günlük prim ödemesinin atanmak istenen yerde kesintisiz olmasının gerekip gerekmediği, 360 günlük prim ödemesinin tamamının atanmak istenilen yerde mi olması gerektiği,

3- Kendi adına işyeri bulunan, bir firmayla bir işin yapımı konusunda sözleşme akdeden ve sözleşme gereğini yerine getirmek için belirli bir süre (örnek: 2 yıl) şirket merkezi dışında başka bir ilde görev yapılmasını gerektiren durumlarda, Bağ-Kur sigortalısının veya yanında sigortalı olarak çalışılanların geçici olarak çalıştığı yerlere memur olan eşlerinin aile birliği mazeretine bağlı yer değişikliğinin yapılıp yapılmayacağı,

4- Eşi Bağ-Kur sigortalısı olanlardan son iki yıl içerisinde ödemediği prim borçlarının 360 günden fazla olanların bulunduğu yere memur olan eşlerinin aile birliği mazeretine bağlı yer değişikliğinin yapılıp yapılmayacağı,

5- Eşi emekli olduktan sonra;

a) Kendi adına çalışanların memur olan eşlerinin aile birliği mazeretine bağlı yer değişikliğinde aranan,

b) Bir işverene bağlı olarak çalışanların memur olan eşlerinin aile birliği mazeretine bağlı yer değişikliğinde aranan, prim ödeme şartının neye göre belirleneceği,

6- Eşi Tarım Bağ-Kur'una tabi olarak prim ödeyen memurun aile birliği mazeretine bağlı yer değişikliğinin yapılıp yapılmayacağı,

7-a) Eşi özel bankaların merkezlerinin bulunduğu iller dışında yer alan şubelerinde görev yapan ve sigorta primleri bu bankaların merkezlerinin bulunduğu ilde yatırılanların memur olan eşlerinin aile birliği mazeretine bağlı yer değişikliğinin nasıl yapılması gerektiği,

7-b) Eşi özel firmaların merkezlerinin bulunduğu iller dışında yer alan şubelerinde görev yapan ve sigorta primleri bu firmaların merkezlerinin bulunduğu ilde yatırılanların memur olan eşlerinin aile birliği mazeretine bağlı yer değişikliğinin nasıl yapılması gerektiği, konularında görüş talep eden ilgi yazınız incelenmiştir.

Bilindiği üzere, Genel Yönetmelik "Memurun İsteği Üzerine Yapılabilecek Yer Değiştirmeler" başlıklı 12 nci maddesinde; "Sağlık, aile birliği ve can güvenliği mazeretlerinin belgelendirilmesi halinde, hizmet bölgelerindeki ve/veya hizmet alanlarındaki zorunlu çalışma süreleri tamamlanmadan memurun isteği üzerine yer değiştirme suretiyle ataması yapılabilir.

Sağlık ve aile birliği mazeretlerine dayalı olarak yer değiştirmeye tabi tutulan memur, mazeretinin devam ettiğini her yıl Ocak ayında alacağı belgeyle belgelendirmek zorundadır. Zorunlu çalışma süresini sağlık veya aile birliği mazeretine dayalı olarak

tamamlamamış olan memur mazeretinin sona ermesi durumunda, zorunlu hizmet süresinin eksik kalan kısmını tamamlamak zorundadır.

Sağlık ve can güvenliği mazeretlerine dayalı olarak yapılacak yer değiştirme suretiyle atamalar, atanma dönemine tabi değildir." hükmü, "Aile Birliği Mazeretine Bağlı Yer Değişikliği" başlıklı 14 üncü maddesinde "Aile birliği mazeretine dayanarak yer değişikliği memurun;

a) Kamu personeli olan eşinin, kurum içi yer değiştirme suretiyle atanma imkânının olmaması veya mevzuatı uyarınca eşin zorunlu yer değiştirmeye tabi tutulan bir görevde bulunması durumunda bu kapsamdaki eşin bulunduğu yere,

b) Eşlerin her ikisinin de aynı kurumda çalışıyor olması halinde, kurumun daha fazla hizmet ihtiyacı duyduğu yere,

c) Eşlerin farklı kurumda çalışıyor olması halinde kurumlar arasında gerekli koordinasyon sağlanmak suretiyle her iki kurumun da öncelikli hizmet ihtiyacının bulunduğu yere,

d) Kamu personeli olmayan eşinin, talep edilen yerde başvuru tarihi itibarıyla son iki yıl içinde 360 gün sosyal güvenlik primi ödemek suretiyle kendi adına veya bir hizmet akdi ile işverene bağlı olarak çalışmış ve halen çalışıyor olması halinde bu durumda olan eşin bulunduğu yere,

e) Milletvekili, belediye başkanı, muhtar veya noter olan eşlerinin bulunduğu yere, atanması suretiyle yapılabilir.

Aile birliği mazeretine dayanarak yer değiştirme isteğinde bulunan memur, eşinin kamu kurum ve kuruluşlarında kamu personeli olarak çalıştığına veya atanmayı talep ettiği yerde eşinin başvuru tarihi itibarıyla son iki yıl içinde 360 gün sosyal güvenlik primi ödemek suretiyle kendi adına veya bir hizmet akdi ile işverene bağlı olarak halen çalıştığına ya da birinci fıkranın (e) bendinde sayılan görevlerde bulunduğuna ilişkin belgeyi kurumuna ibraz etmekle yükümlüdür. Ayrıca yer değiştirme başvurusuna, evlilik durumunu kanıtlayan belgenin de eklenmesi gerekir." hükmü yer almakta olup, aile birliği mazeretine bağlı yer değiştirme suretiyle atama memurun isteği üzerine, mezkur Yönetmeliğin 14 üncü maddesinde yer alan durumlarda olan veya şartları sağlayanlar için idarelerin takdirinde olan bir atamadır. Memurların, kamu personeli olmayan eşinden dolayı aile birliği mazeretine bağlı yer değişikliği talepleri, 2014/6578 sayılı ve 30/06/2014 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı öncesinde göz önüne alınmamaktaydı. Ancak, söz konusu Bakanlar Kurulu Kararı ile Genel Yönetmeliğin "Aile Birliği Mazereti" başlıklı 14 üncü maddesine "Kamu personeli olmayan eşinin, talep edilen yerde kesintisiz son üç yıl sosyal güvenlik primi ödemek suretiyle kendi adına veya bir hizmet akdi ile işverene bağlı olarak çalışmış ve halen çalışıyor olması halinde bu durumda olan eşin bulunduğu yere," hükmü eklenerek kamu personeli olmayan eş için de aile birliği mazereti getirilmiştir. Uygulamada yaşanan bazı sorunları aşmak için söz konusu hükmümde değişikliğe gidilmiş ve 2015/8027 sayılı ve 11/08/2015 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile mezkur hükme yukarıdaki son şekli verilmiştir. 11/08/2015 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile son şekli verilen bu hükmün uygulanması sosyal güvenlik mevzuatını yakından ilgilendirdiği için bazı konularda Sosyal Güvenlik Kurumundan görüş talep edilmiş ve söz konusu görüşlere aşağıda yer verilmiştir.

Birden çok ilde işyeri bulunan bir ticari işletmede çalışanların sigorta primlerinin işyerlerinin bulunduğu yerlerden mi, yoksa bütün çalışanların primlerinin tek bir merkezden mi yatırıldığına ilişkin olarak Başkanlığımızca Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından görüş talep edilmiş olup, adı geçen Başkanlığa ait 22/10/2015 tarihli ve 89075644309/06/14915907 sayılı yazıda ise "... Buna göre, 5510 sayılı Kanunun ve Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin yukarıda bahsi geçen maddelerinde yer alan hükümler çerçevesinde, işin yapıldığı yeri görev bölgesine alan sosyal güvenlik il müdürlüğü/sosyal güvenlik merkezlerinde işyerlerinin tescil edilmesi gerekmekte olup, işyerlerinde 5510 sayılı

Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında çalıştırılan sigortalıların ise söz konusu personelin tabi tutulacakları sigorta kolları ve prim oranları üzerinden işyerlerinin bulunduğu yerdeki sosyal güvenlik il müdürlüklerinde/sosyal güvenlik merkezlerinde tescil edilen işyeri dosyalarından diğer bir ifadeyle sigortalıların istihdam edildikleri işyerlerinden Kurumumuza bildirimlerinin yapılması gerekmektedir.

Bu bakımdan, sigortalının fiilen çalıştığı yer işyeri sayıldığından, 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı çalıştıran ve birden çok ilde işyeri olan firmaların sigortalıların fiilen çalıştırıldığı yerdeki Kurum ünitesinde/ünitelerinde işyeri tescili yaptırımları dolayısıyla çalışanların sigorta yükümlülüklerinin de fiilen çalıştıkları işyerlerinden yerine getirilmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, işverenlerin birden çok ilde şubesi bulunmakla birlikte, bu şubelerde fiilen çalışan sigortalıların, işverene ait tek bir ilden veya merkezden bildirmeleri durumunda bu hususta yapılacak ihbar ve şikayete istinaden yapılacak denetimler sonucu hazırlanacak raporlara göre tescil işlemleri güncellenmektedir." denilmiştir.

Diğer taraftan, yapılan incelemeler esnasında, sosyal sigorta sandığı bulunan özel bankaların çalışanlarının sigorta primlerini görev yapmakta oldukları il bazlı mı yoksa merkezi olarak mı yatırdığı ile bu konudaki yasal dayanağın ne olduğu hususunda Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığına görüş sorulmuş olup, anılan Başkanlığa ait 03/02/2015 tarihli ve 89075644/309/062005/222 sayılı yazıda; 506 sayılı Kanunun geçici 20 nci maddesi kapsamındaki sandık statüsüne tabi personelin 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) veya (c) bendi kapsamında sigortalı sayılmamaları dolayısıyla söz konusu geçici 20 nci maddeye tabi personel çalıştıran bankaların da 5510 sayılı Kanun uyarınca işyeri olarak değerlendirilmesi mümkün bulunmadığından bu aşamada bahse konu personel adına Sosyal Güvenlik Kurumuna sigorta primi ödenmesinin söz konusu olmadığı, geçici 20 nci madde kapsamında sandık statüsüne tabi personelin çalıştırıldığı yerlerin 5510 sayılı Kanun uyarınca tanımı yapılan işyeri kapsamına girmemekle birlikte 4857 sayılı İş Kanunu uyarınca işyeri olarak kabul edildiğinden, sandık statüsüne tabi personel çalıştırmaya başlanılan yerlerin Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüklerine tescil edilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Ayrıca, eşi isteğe bağlı sigorta olan, tarımsal faaliyetlerinden dolayı 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (4) numaralı alt bendi kapsamında sigortalı sayılanlar ile emekli olduktan sonra kendi adına çalışanların veya bir işverene bağlı olarak çalışanların prim ödemelerine ilişkin Sosyal Güvenlik Kurumundan görüş istenmiş ve adı geçen Kurum 13/06/2016 tarihli ve E.3363983 sayılı cevabi yazısında "... Ancak, Sosyal Güvenlik Kurumundan emekli olduktan sonra 4/b (Bağ-Kur) kapsamında bulunan veya daha sonra bu kapsama girenlerden, 6663 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 09/02/2016 tarihi itibarıyla sosyal güvenlik destek primi alınmamaktadır.

Bu nedenle, emekli olduktan sonra bağlı oldukları vergi daireleri tarafından kendi adına ve hesabına bağımsız çalışması olduğu bildirilenlerden, 01/03/2016 tarihi itibarı ile sosyal güvenlik destek primi veya başka bir ad altında sosyal güvenlik primi alınmamaktadır.

Buna göre,

1-5510 sayılı Kanunun 50. maddesi gereğince isteğe bağlı sigortalılık, kişilerin kendi iradeleriyle isteğe bağlı olarak prim ödemeyi istemeleri ile uzun vadeli sigorta kollarına ve genel sağlık sigortasına tabi olmalarını sağlayan bir sigortalılık türü olduğundan, bu kapsamda bulunan sigortalıların kendi adına ve hesabına veya hizmet akdi ile bir işverene bağlı çalışan olarak değerlendirmelerine imkan bulunmamaktadır.

2-Kurumumuzdan emekli aylığı bağlandıktan sonra bir işverenin yanında aylıkları kesilmeksizin sosyal güvenlik destek primi ödemek suretiyle çalışan sigortalıların, bu çalışmaları Kurumumuzca hizmet süresi olarak değerlendirilmemekle birlikte hizmet akdine dayalı çalışma olarak kabul edilmektedir.

3-Tarımsal faaliyetlerinden dolayı 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (4) numaralı alt bendi kapsamında sigortalı sayılanların ise bu çalışmalarının kendi adına ve hesabına bağımsız çalışma olarak değerlendirilmesi gerekmektedir." görüşlerine yer vermiştir.

Yukarıda yer verilen hüküm, açıklama ve Sosyal Güvenlik Kurumunun görüşleri çerçevesinde;

1- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 50 nci maddesi gereğince eşi isteğe bağlı sigortalı olanlar her ne kadar Genel Yönetmelik'in 14 üncü maddesinin (d) bendinde yer alan prim ödeme şartını yerine getirmiş olsalar dahi mezkur hükümde geçen "kendi adına veya bir hizmet akdi ile işverene bağlı olarak çalışmış ve halen çalışıyor olması" şartını yerine getirmemeleri sebebiyle eşi isteğe bağlı sigortalı olan memurun eşinin bulunduğu yere aile birliği mazeretine bağlı yer değişikliğinin yapılamayacağı,

2- Genel Yönetmeliğin 14 üncü maddesinin (d) bendinde memurun kamu personeli olmayan eş sebebiyle aile birliği mazeretine bağlı yer değişikliğinin yapılabilmesi için "*talep edilen yerde*" başvuru tarihi itibarıyla eşinin son iki yıl içinde 360 gün sosyal güvenlik primi ödemek suretiyle kendi adına veya bir hizmet akdi ile işverene bağlı olarak çalışmış ve halen çalışıyor olması gerektiği ifade edildiğinden, başvuru tarihi itibarı ile son iki yıl içinde kesintili veya kesintisiz 360 gün sosyal güvenlik priminin tamamının talep edilen yerde yatırılmış olması ve başvuru tarihi itibarıyla eşin çalışıyor olması gerektiği,

3- Kendi adına işyeri bulunan ve bir firmayla bir işin yapımı konusunda sözleşme akdeden kişi veya bu kişi yanında çalışanların memur olan eşlerinin, aile birliği mazeretine bağlı yer değişikliğinin yapılabilmesi için söz konusu kişi veya bu kişi yanında çalışanların "*talep edilen yerde*" veya yazınızdaki ifade ile "*geçici çalışılan yerde*" başvuru tarihi itibarıyla son iki yıl içinde 360 gün sosyal güvenlik primi ödeme şartını yerine getirmeleri ve başvuru tarihi itibarıyla eşin çalışıyor olması gerektiği,

4- Memurun kamu personeli olmayan eş sebebiyle aile birliği mazeretine bağlı yer değişikliğinin yapılabilmesi için talep edilen yerde başvuru tarihi itibarıyla eşinin son iki yıl içinde 360 gün sosyal güvenlik primi "*ödeme*" şartını yerine getirmesi gerektiği, mezkur hükümde "*ödeme*" ifadesinin bulunması sebebiyle son 2 yıl içinde 360 günden fazla prim borcu bulunan eşin bulunduğu yere memur olan eşin aile birliği mazeretine bağlı yer değişikliğinin yapılmasının mümkün bulunmadığı,

5- Eşi emekli olduktan sonra;

a) kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyor olanlar her ne kadar Genel Yönetmelikte yer alan prim ödeme şartını, 6663 sayılı Kanunla getirilen istisna kapsamında, yerine getiremiyor olsalar dahi bu kişilerin fiili olarak kendi adına ve hesabına bağımsız çalıştıkları, bu fiili çalışmanın Maliye Bakanlığınca kayıt altına alındığı ve bu kişilerce ödenen sosyal güvenlik destek primlerine Genel Yönetmeliğin ilgili hükmünün yürürlüğe girmesinden sonra Kanunla istisna getirildiği göz önüne alındığında, kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanların, talep edilen yerde başvuru tarihi itibarıyla son bir yıl içinde faaliyette bulduklarını, Maliye Bakanlığından alacakları belge ile belgelendirmeleri kaydıyla bu durumda olan eşin bulunduğu yere memur olan eşinin aile birliği mazeretine bağlı yer değişikliğinin yapılabileceği,

b) Bir işverene bağlı olarak çalışanların adlarına ödenen sosyal güvenlik destek primi ödemelerinin Genel Yönetmeliğin 14 üncü maddesinin (d) bendinde yer alan "sosyal güvenlik primi ödeme" şartı kapsamında değerlendirilmesi sebebiyle, talep edilen yerde başvuru tarihi itibarıyla son iki yıl içinde 360 gün sosyal güvenlik priminin ödenmesi halinde bu durumda olan eşin bulunduğu yere memur olan eşinin aile birliği mazeretine bağlı yer değişikliğinin yapılabileceği,

6- Tarımsal faaliyetlerinden dolayı 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci

fikrasının (b) bendinin (4) numaralı alt bendi kapsamında sigortalı sayılanların talep edilen yerde başvuru tarihi itibarıyla son iki yıl içinde 360 gün sosyal güvenlik primi ödemeleri halinde bu durumda olan eşin bulunduğu yere memur olan eşinin aile birliği mazeretine bağlı yer değişikliğinin yapılabileceği,

7-a) Eşi banka sandıklarına tabi olanların son iki yıl içinde 360 gün prim ödendiğine dair sandıklardan alınacak belge ile eşinin görev yapmakta olduğu Bankadan son 1 yıldır talep edilen ilde bulunan Banka şubesinde çalıştığına dair alınacak belgenin ilgili tarafından ibrazı halinde, bu durumda olan eşin bulunduğu yere memur olan eşinin aile birliği mazeretine bağlı yer değişikliğinin yapılabileceği,

7-b) Genel Yönetmeliğin 14 üncü maddesinin (d) bendinde zorunlu yer değiştirmeye tabi memurun kamu personeli olmayan eş sebebiyle aile birliği mazeretine bağlı yer değişikliğinin yapılabilmesi için "talep edilen yerde" başvuru tarihi itibarıyla eşinin son iki yıl içinde 360 gün sosyal güvenlik primi ödemek suretiyle kendi adına veya bir hizmet akdi ile işverene bağlı olarak çalışmış ve halen çalışıyor olması gerektiği ifade edildiğinden, sosyal güvenlik primlerinin talep edilen yerde yatırılmış olması gerektiği, mütalaa edilmektedir.

